

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Fidei symbolum. Embleme IX.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

Inſite, & humana qua parte locatus es
in te.

Adde, quod tam crassa caligo, tamque su-
pina hominum mentibus inſita ſit ignora-
tio, ut quid potiſſimum ſequi debeat, qui-
uis ignoret, & niſi adiutus ope cœleſti, in
certam aliquam viam ſe recipere non po-
teſt. Dicebat enim ipſe ſalutis inſtaurator:
Sine me nihil quicquam efficere poteſtis.
Nec verò ſumus idonei ad aliquid vel cog-
itandum tanquam ex nobis; ſed ſi ad ali-
quid idonei videamur, id certè ex Deo eſt,
ait D. Paulus 2. Cor. 3.

In ovato
diſcipli-

2. Videtur hoc Emblemata non ma'è re-
ferri poſſe ad cuiuſq; vitæ genus & inſti-
tutum, ad quod ingrediendum cum diffi-

cilè ſit, opus eſt aliquo Mercurio, id eſt, in magi-
præceptore ſeu doctore, qui viam doceat. ſtro opus
ſiue enim Philoſophiam attingamus, ſeu
Medicinam, ſeu Iuriſprudentiam, aut cœlæ
Theologiam, vix aliquid abſque magiſtro
ductore proficiemus. Nam ſcholæ Philo-
ſophorum plenæ ſunt argutijs ſpinofiſ, &
opinionum labyrinthis. Medicina in mul-
tis fallax eſt, ipſaq; τὰ γρη μακρῆ, ἢ δὲ
πέτρα σφαιερῆ, ἢ κρισις χαλεπῆ. Per-
petua eſt inter Iuriſconſultos altercandi
alea, unde lites immortales. Theologia ea,
quæ in ſcholis ventilatur, quantis ſcæteat
difficultatibus, notius eſt, quàm ut pluri-
bus edicatur. Vbiq; igitur perito & ſincero
opus eſt magiſtro.

Fidei Symbolum.
EMBLEMA IX.

STET depictus HONOS, Tyrus velatus amictu,
Eiusq; iungat nuda dextram VERITAS:
Sitque AMOR in medio castus, cui tempora circum
Rosa it, Diones pulchrior Cupidine.

Con.

Constituunt hac signa fidem; Reuerentia Honoris
Quam fouet, alii Amor, parturitque Veritas.

COMMENTARI I.

I. **A**LTIATVS vniuersæ antiquitatis studiosissimus, hoc Emblemata defum pñse videtur ex antiquissima Sabinorum statua, qua numen vnum triplici facie, nomineq; triplici effingebatur. Sed & hodie inter Romanas antiquitates in regione Arenulæ, in ædibus Dominorum de S. Cruce, vifitur Fidiij simulacrum ita effictum (vt edidit primus Iacobus Mazochius Romæ, anno 1521.) Marmor est in fenestræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ statuuntur. Dextra quidem forma virili, imberbi, sed ætate matura, habitu pacifico, cui adiectum nomen HONOR. Sinistra verò muliebris, virginea facie, eodẽ habitu, lauream coronam in capite gestas, cum inscriptione, VERITAS; quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui pueruli effigies cernitur, cuius supra caput hoc legitur, FIDIJ SIMVLACRVM. Gyrald. Syntagm. 1. 2. & 10. Historiæ Deor. Hæc quidem est veteris illius simulacri pictura, quam etiam Pignoriæ hoc modo appingi curauerat, nisi pictoris negligentia locum Honoris & Veritatis permutasset, & sinistras iungentes, vt & Veritatẽ vultu puerili perperam effinxisset. Num verò ad Alciati nostri mentem, valde dubito: vt enim pace tanti viri liberè dicam, quæ sentio, non satis arridet mihi Veritas & Amor vestibus induti, cum autor dicat, *nuda Veritas*; & infra quoq; Amorem virtutis nudum pingat. Deest etiam corona ex rosis Amori, quam expressè vult autor; vt & Honorem stantem. Hinc vt Alciato illud simulacrum Fidiij obseruatum fuisse nihil dubito, sic idipsum suo proposito perfuntoria mutatione aptare voluisse, ego infirmi subfelliij index censeo.

II. **FONS** Emblematis repertus est, simulacrum scilicet Fidiij; his tribus imaginibus Fides describitur: quippe quæ veritate, fide & amore nitatur. Veritatem habet, illam quidem nudam & simplicem, non comptam sicut aliquo, non velo tectam. Et quidem fides definitur, dictorum conuen-

torumque constantia & veritas, quæ ideo parentem habere Veritatem dicitur, & eã nudam, quod in pactis, conuentionibusq; nihil fucatum esse, aut à verò alienum debeat: cui adhæret Honos porrecta dextra, tanquam stabilis cuiusdam, firmique pacti pignus. Is Honos purpurea indutus veste, quod veritas facillimè possit imminui & labefactari, nisi adsit honoris & reuerentiæ quædam ratio, qua eadem fulciri oportune & cum dignitate possit. Hoc etiam virtutis præmium, & honestatis omnis tanquam patrem nutricium, pictores & plastæ nobis adumbrarunt. At locum mediũ occupat honestus Amor, qui Veritatem & Honorem nexu firmo colligat & deuin-
cit. Nisi enim tanquam condimento aliquo amicitie & benevolentie mutæ consocientur hæc inter se alioqui diuersa, vinculum nullo penè negotio dissolui poterit. Porro id mihi in memoriam reuocat, quod Athenæus lib. 13. tradit, in gymnasijs olim vna consecratos Amorem, Mercurium, Herculem: quorum ille secundus orationis, tertius roboris præses habebatur; quibus coniunctis amicitia concordiaque nasci solet. Id etiam totum referre par est ad antiquam illam veterum Sabinorum præfigurationem sacrosanctæ *τριάδος*, a *Sancti* pud quos diu ante **CHRISTI** seruato-*ris* aduentum, erat simulacrum quoddam *Sabinis* triplici facie, cuius etiam nomen triplex, *præfiguræ* nempe Sanctus, Fidius, & Semipater, haud dubiè præcipuum religionis Christianæ mysterium representans. Quod ab Ouidio describitur 6. Fastor. Sanè Dionys. Halicarn. lib. 4. ait, Iouem, Pistium esse dictũ, quem Romani Sanctum appellabant, qui & Sagus, Pistius, Sanctus, & fidei sponsor alijs nominibus efferebatur. Conijcere est Pistium eundem fuisse cum Fidio. Nam vt *πίσις* Græcè fides, ita *πίσιος ἢ πίσιος*, Fidius nominati commodè potest. Fidei simulacrum antiqui Romani in Capitolio statuerunt, teste Cicerone Offic. 3. Qui iurandum, inquit, violat, is Fidem violat, quam in Capitolio vicinam Ioui Optimo Max,

Fidiij simulacrum Romæ.

Error huius picturæ.

Veritas nuda.

Honos.

Pudicus amor.

Sancti Sabinis præfiguræ.

Iupiter Pistius Sanctus Sagus.

Fidei simulacrum in Capitolio.

Fides ad-
iunctis
causis de-
scripta.
Fides qd.

Max. (vt in Catonis oratione est) maiores nostri esse voluerunt. Id quod etiam confirmat Plinius lib. 35. cap. 10. dum dicit: Spectata est in eade Fidei in Capitolio imago senis cum lyra, puerum docentis. Quo ritu Fidei sacra facerent, indicat T. Liuius lib. 1. ab V. C. qui de Numa sic inquit: Soli Fidei solenne instituit, ad id sacrarium flamines bigis curru arcuato vehi iussit, manuq; ad digitos vsq; inuoluta rem diuinam facere: significantes fidem tutandam, sedemque etiam in dextris sacratam esse. Cicero 2. de Leg. lib. Nostri, inquit, extra portam Collinam aedem Honoris, & aram in eo loco fuisse, memorie proditum est, ad eam cum lamina esset inuenta, & in ea scriptum, DOMINA HONORIS, ea causa fuit aedis huius dedicandae.

111.

STET] In tabula depictus proponatur stans. Recte verò stare fingitur, non sedere, aut desidere, quia nunquam honos debet esse ociosus, aut deses.

Depictus HONOS] Honorem pro Deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem. Plin. 35. c. 10. August. de ciuit. 4. c. 21. & 24. Et Ouid. 5. Fast. ex Honoris, & Reuerentiae coniugio ortam esse Maiestatem voluit:

Donec Honor placidoque decens Reuerentia vultu

Corpora legitimis imposuere toris.

Hinc satis Maieestas, qua mundum temporat omnem,

Quaque die partu est edita, magna fuit
Et Pylades Brixianus in Theogonia, lib. 1.

Se quodam lato Reuerentia iunxit Honori,
Et sacra Maieestas protinus orta fuit.

Adjiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam ercat, imò verò ipsamet verecundia dici non inepte potest. Quò spectat illud M. Ciceronis ex Laelio: Maximum ornamentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Itaque in ijs perniciosus est error, qui existimant, libidinum, peccatorumque omnium patere in amicitia licentiam.

Purpura honoris signum.

Tyro amictus] purpurea veste. In signum honoris & dignitatis Romanos Patricios, non etiam ceteros vsos purpura, restis est Plinius lib. 9. c. 36. quod tamen in defuetudinem abiisse queritur Iuuenalis Sat. 3. Ex Tyro vrbe Phoeniciae conchyliis, & murex aduehūtur, quorum sanguine sic put-

purpura. Plinius lib. 5. cap. 19. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atq; purpura constat. Et lib. 35. c. 6. Quare Puteolanum potius laudatur, quam Tyrium, aut Gaetulicum, vel Laconicum, vnde pretiosissime purpurae. Sic Ouid. 2. de Artie:

--- Tyrios laudabis amictus.

Per vestem autem purpuream, puritatem honestatemque significat, iam dictum est. De purpura inuentione extant Nonni poetae versiculi lib. 40. Dionys.

ἢ τυρίης σκοπία ζε δειδυμένα φάρεα κόχλα,

Πορφυρέας πινθῆρας ἀκοντίζοιτα θαλάσσης.

Ἡ γὰρ κίτων ἀλιεργὸς ἐπ' αἰγιαλοῖσιν ἐπιπῶν

Ἐν δόμουρον χαροπῆσι γενεάσι θίσκελον ἰχθύν,

Χιονίας πόρφυρε παρῆδας ἐνδοθε κόχλα

Χείλα φονίξας διερῶ πυρὶ, τῷ ποτε μάνω

Φαιδρὸν ἀλιχλαίων ἱρυθαίνετο φάρος ἀνάκτων.

Et Tyria spectata infectas vestes concha, Purpureis splendoribus micantes maris.

Vbi canis cursitans in maris litoribus mandens

Abditum sub luctibus faucibus admirandum piscem,

Nuncas rubeferit maxillas intra concham, Labra purpurissans voranti igne, quo olim solo

Amoena purpuratorum rubecebat vestis Regum.

Idem refert Pollux lib. 1. de verbis idoneis ad Commodum: Tyrij ferunt, inquit, captum amore Herculem nymphae cuiusdam indigenae, cui nomen Tyros sequebaturq; eum canis antiquo more, quo dominum canes vsq; etiam ad concionem comitabantur, Quare canis hic Hercules irrepantem seopulis purpuram conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore puniceo insicit. Cum igitur ad puellam Hercules adijisset, delectata illa infecta tinctura quam ceu florentem in eius canis labris aspexisset, affirmavit sibi cum illo posthac nihil fore, nisi ad se vestem afferret, etiam canis illius labris splendidiorem. Quocirca inuenta Hercules animante, collectoq; sanguine, munus puellae deculit, primus (vt Tyrij dicunt) auctor Punice infecturae. Plura de purpura qui voluit, adeat Cassiodori

Purpura inuentio.

Canis Herculis purpura inuentor.

initio lib. 1. Variar formul. Lazarum Bay-
fium de re vestiaria, Antonium Thylesium
de coloribus, Politianum cap. 12. Mifeel.
Guidon. Pancirollum de rebus memorabi-
libus, Hieron. Columnam in Fragm. En-
nij, & alios. Vide etiam quæ supra Embl.
6. diximus, & quæ infra Embl. 17. sumus
dicaturi .

Dextra fidei symbolum .

Eiusq;] Honoris nempe .
Inngat dextram] Fidei symbolum in
dextris iunctis conspiciebatur, idq; Numq
Pompilij instituto . Moris etiam fuit , vt
fidei faciendæ & comparandæ gratia dex-
tras coniungerent; quod multis auctorum
meliorum locis facile est obseruare ; est
enim dextra Fidei dicata . Vnde Virgil. 6.
Aenid.

---- *Nec veriti dominorū fallere dextras .*
Symbolum coniunctionis dextrarum do-
cuit Gyrald. 1. Syntag. Hist. Deor. & post
cæteros vir erudicus Cælius Curius appen-
dice Hieroglyph. Picrij quædam huc fac-
cientia non pœnitenda retulit . Sed de his
infra opportunior erit dicendi locus.

*Veritas Dea quomodo pi-
ta.*

Nuda VERITAS] Fingebatur ἀλή-
θεια, vt scribit in Amphiarao Philostratus,
virgo niueis induta vestibus . Hippocrates
in quadam ad Philopœmenem Epistola,
eam depingit mulierem pulchram , ma-
gnam , simpliciter ornata , illustrem ac
splendidam; cuius oculorum orbes pro lu-
mine nitabant , vt astrorum & stellarum
fulgorem viderentur imitari . Nuda hic di-
citur, quod qui eam colunt, aperti sunt ac
simplices, nullo modo fraudulentis, aut in-
fidiosis ; aut quod veritatis oratio simplex
esse debeat & recta, non fucata, tecta, aut
perplexa; aut quod in luce & oculis omnium
agnosci velit . Hinc Hor. 1. Car. Od. 24.

Nuda Veritas cur.

---- *Cui pudor, & iustitia soror*
Incorrupta Fides, nudaq; Veritas,
Quando vllum inueniet parem ?
Veritatis nudæ rationem docuit Picrius
Hieroglyphicæ lib. 44.
Sitq; in medio id est, μεσότης, concilia-
tor, pacificator .

AMOR castus] De hoc amore pudico,
qui ἀντίπρος, dicitur in Emblemate, cuius
epigraphæ. *Amor virtutis* .
Cui tempora circum Rosa it] Qui redi-
mitus est corona ex rosis texta, quod hic
in pictura non exprimitur .

Dione .

Diones] Dione Veneris mater ex Ioue,
Oceani & Tethyos filia, plures enim fuisse

Veneres scribit Cicero in lib. de Nat. Deorū.
Hinc Dione sepe pro Venere ipsa apud
Poetas, vt etiam hic, ponitur. Scat. Silu. 1.
Cedat equus Latia qui cōtra tēpla Diones :
Et Politianus in Nutricia :
---- *Liur & sandalion a' sus*
Carpere cum dominam asseruit sua forma
Dionem .

Quidius in Fastis :
Hippolyte infelix , velle: cōuisse Dionē .
Et rursus :
Terribilem quondā fugiens Typhona Dione ,
Dicitur etiam Dionæa. Virg. 3. Aeneid.
Sacra Dioneæ matri, diuisq; ferebam .

Pulchrior Cupidine] qui pulchrior est
longè , quàm alter lasciuus & improbus
Veneris filius. De duplici Cupidine, & Ve-
nere duplici, maturius postea .
Constituunt hæc signa fidem] His tribus
constituuntur tres efficientes causæ fidei,
Veritas, mater: *Amor*, nutritius pater, seu
conciliator: *Honos*, qui tanquam fouet &
sustentat .

Reuerentia honoris] Honor cum sua
conforte Reuerentia Fidem fouet ; nam
Reuerentiam Honori connubio iunctam
supra ex Quidio retulimus .

IV.
*Emblema
tis appli-
catio .*

LATISSIMVS hoc loco mihi pa-
reret excurrendi campus, si mihi mens es-
set, lectori obuia ista merce tædium affer-
re: vela igitur contraho, præsertim quia
verba ipsa Autoris mentem abundè ape-
riant . Vnum tamen non prætereundum,
nimirū hoc Emblemata facile traduci posse
ad amorem, reuerentiam, fidem, parenti-
bus debitam à liberis: ad coniungū neces-
situdinem; tum obsequia, quæ prestanda
veniunt Principibus, magistratibus, præce-
ptoribus à quibus vel sustentamur, defen-
dimur, liberaliter educamur. In fide coniu-
gū honos, amor, veritas: honos ex opinio-
ne virtutis; amor, propter officia mutua,
vitaq; huius communis vñibus necessaria;
veritas, vt sancta isthæc coniunctio procul
abstet ab omni fuce & simulatione, quam
imprimis deceat cōstantia & veritas, quod
vnum societatis omnis ac concordie cer-
tissimum firmamentum. De fide, quæ de-
betur principibus viris, alio loco. Sanè de-
bent serui dominis reuerentiam, obserua-
tiam, obsequium, vt meminerint se subesse
aliquo iure gentium; pudore & liberalita-
te, non vi parendum, verè non fictè, aut
dicis causa officium faciendum .

Fcc-